

Laskiainen ja abien läksiäisjuhla kehittyivät penkinpainajaisiksi

Julkaistu: 16.2.2006 00:08:56

Penkinpainajaisten juuret ulottuvat 1800-luvun ja 1900-luvun taitteeseen. Karkeasti voidaan sanoa, että abiturientit ovat juhlineet koulun päättymistä jollakin tavalla niin kauan, kuin heitä on ollut olemassa.

Tutkija **Mervi Kaarninen** arvioi, että viimeisen koulupäivän juhlintaan liittyy kaksi eri perinnettä: ylioppilaskokelaat lähtivät Helsinkiin suorittamaan tutkintoa ja samoihin aikoihin on myös laskiainen.

Abiturienttien perhe, sukulaiset ja monet kaupunkilaiset kokoontuivat rautatieasemalle huiskuttamaan Helsinkiin suullisiin kuulusteluihin lähteville nuorille. Kaupunkien pääkadun varrelle kokoonnuttiin myös katsomaan abien ajelua.

Yksi selitys penkinpainajaisille on se, että kun maaseutukaupungeissa juhlittiin rautatieasemalla, helsinkiläisabiturientit alkoivat järjestää rekiajeluja, jotta heillekin tulisi ohjelmaa. Tapa levisi myös muualle. Abiturienttien karonkat koululla ja ajelu kaupungilla tulivat tavaksi 1900-luvun alkuvuosina.

Helsinki oli silloin Suomen ainoa yliopistokaupunki, johon monet jäivät opiskelemaan. Tutusta koulusta lähtö merkitsi samalla eroa siihenastisesta elämäntavasta, itsenäistymistä ja aikuistumista.

Penkinpainajaiset-sana tuli Kaarnisen mukaan ensi kerran käyttöön 1908 tarkoittamaan abiturienttien ajelua kaupungilla.

Penkinpainajaisista tohtoriksi väitellyt kansanperinteen tutkija **Helena Saarikoski** uskoo sanan olevan hiukan vanhempi. Helsingissä viimeisen koulupäivän illanvietto ravintolassa tunnettiin penkinpainajaisten nimellä ainakin jo 1900. Saarikoski viittaa **Väinö Tanneriin**, joka on kertonut muistelmissaan, että tuolloin mentiin ensi kertaa luvallisesti ravintolaan maistelemaan miestä väkevämpää.

Penkinpainajaisajelu on Saarikosken mukaan saanut alkunsa abiturienttien ajosta koulusta ravintolaan ja liittyy kaupunkilaisten rekiajelutapoihin. Ajelu on ollut Helsingissä vakiintunut tapa ainakin jo 1910-luvulla.

Ylioppilaskirjoitusten suulliset kokeet järjestettiin viimeisen kerran keskitetysti Helsingissä 1917. Sen jälkeen koulut saivat oikeuden järjestää itse ylioppilaskokeet. Penkinpainajaiset eivät kuitenkaan siihen loppuneet, vaikka abiturienteja ei enää tarvinnutkaan saatella Helsingin-matkalle.

Abiperinne ja penkinpainajaisten viettotavat ovat sadassa vuodessa muuttuneet moneen kertaan. Yhteistä on oikeastaan vain se, että penkinpainajaiset on "väärän kuninkaan päivä", niin kuin Ressun lukion nykyinen rehtori **Ari Huovinen** asian ilmaisee. Oppilaat kääntävät viimeisenä koulupäivänään kaiken päälaelleen – he ottavat hetkeksi vallan.

Vanhimpiin puhdistautumisriitteihin kuului tietysti saunominen. Abiturientit halusivat pestä pois koulun pölyt. Tapa oli käytössä vuosikymmeniä. Esimerkiksi helsinkiläisistä ressuista löytyy 1930-luvulta runsaasti kuvia, joissa he ovat lähdössä ressunlakki päässä ja vasta kädessä saunaan.

Huovinen muistaa saunomisen edellisestä koulustaan Porista. Kaarninen taas kertoo, että hänen ylioppilasluokkansa herätti 1976 Lahdessa pahennusta mustilla vappuhuiskuilla, jotka muistuttivat vanhoista saunomistavoista.

Saarikoski uskoo, että abien kiertely penkkaripäivänä koulun luokissa, laulaminen opettajille ja karkkien heittäminen ovat uudempaa perinnettä. "Täydellinen karnevaalihulina syntyi vasta sodan jälkeen."

Varsinainen historiallinen muutos on Saarikosken mukaan tapahtunut siinä, että vielä 1950-luvulla abiturientit olivat kansakunnan eliittiä. "Oli harvinaista olla ylioppilaskokelas. He olivat kansakunnan toivoja. Julkinen esiintyminenkin oli silloin eliitin esiinmarssi."

Penkkaripäivänä abit metelöivät, laulavat, heittävät karkkia ja mollaavat opettajiaan. Erikoinen pukeutuminen ja ryypääminen ovat nykyisten penkinpainajaisten yleisimpiä tapoja. Päällä on jotain ihmeellistä, joka erottaa abin koululaisesta ja omasta arkiminästänsä.

Lähteet: Mervi Kaarninen ja Pekka Kaarninen: Sivistyksen portti, ylioppilastutkinnon historia. Otava 2002

Helena Saarikoski: Kouluajan kivoin päivä. SKS 1994

ANTTI MANNINEN / Helsingin Sanomat
antti.manninen@sanoma.fi
